

Katarzyna Paduch

"Dziejów Polskich Pomniki : kroniki i dziejopisarstwo w starodrukach z kolekcji Muzeum Narodowego w Krakowie", Agnieszka Perzanowska, Kraków 2015 : [recenzja]

Saeculum Christianum : pismo historyczne 23, 358-359

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Agnieszka Perzanowska, *Dziejów Polskich Pomniki: kroniki i dziejopisarstwo w starodrukach z kolekcji Muzeum Narodowego w Krakowie*, Muzeum Narodowe w Krakowie, Kraków 2015, ss. 128.

Od najdawniejszych czasów społeczeństwa podejmują wszelkiego rodzaju działania w celu zbudowania swojej tożsamości narodowej. Bez wątpienia posiadanie wspólnej historii i jej znajomość jest jednym z aspektów budowania świadomości narodowej. Najlepszym sposobem przekazania historii narodu dla przyszłych pokoleń było pisanie, kroniki czy też dziejów państwa. Dzieła te uznawane dziś za pomnik dawnego piśmiennictwa są niezwykle cennym źródłem do poznania historii danego kraju i przemian, jakie w nich zachodziły.

W roku 600-lecia urodzin najwybitniejszego kronikarza polskiego średniowiecza Jana Długosza warto przypomnieć sobie najważniejsze polskie kroniki pisane na przestrzeni wieków. W tym celu historycy i badacze powinni zwrócić uwagę na pozycję autorstwa Agnieszki Perzanowskiej zatytułowaną: *Dziejów Polskich Pomniki: kroniki i dziejopisarstwo w starodrukach z kolekcji Muzeum Narodowego w Krakowie*, Muzeum Narodowe w Krakowie, Kraków 2015. Publikacja ta ukazała się w serii *Biblioteczka Muzeum im. Emeryka Hutten-Czapskiego Starodruki i Kartografia*, została wydana z okazji wstawy „Dziejów polskich pomniki – kroniki i dziejopisarstwo” zorganizowanej w Muzeum Narodowym w Krakowie w oddziale Muzeum im. Emeryka Hutten-Czapskiego w maju oraz sierpniu 2015 roku.

Prezentowana publikacja składa się z dwóch zasadniczych części: „Biblioteka Starodruków” oraz „Gabinet Kartograficzny”. W pierwszej części pracy zatytułowanej tak, jak wspomniano, „Biblioteka Starodruków” na kartach prezentowanego opracowania przedstawiono kroniki w ujęciu chronologicznym. Publikacja rozpoczyna się opisem dzieł Anonima zwanego Gallem (XI/XII w.), Wincentego Kadłuba (ok. 1150-1160-1223) oraz Jana Długosza (1415-1480). Następnie zostały przedstawione XVI-wieczne opracowania m.in. Macieja z Miechowa (1457-1523), Marcina Kromera (1512-1589), Marcina Bielskiego (ok. 1494-1575) oraz jego syna Joachima Bielskiego (ok. 1550-1599), a także Stanisława Sarnickiego (ok. 1532-1597). W dalszej części przedstawiono prace XVII-wiecznych kronikarzy z zaznaczeniem, iż w wieku tym chętniej opisywano wydarzenia (miejsca, instytucje) z punktu widzenia świadka tych historii. Tak więc w tej części pracy przedstawiono czytelnikowi m.in. *Wojnę domową z Kozaki i Tatury* autorstwa Samuela Twardowskiego (przed 1600-1661) czy dzieła *Miechovia* Samuela Nakielskiego (1584-1652). W publikacji zaprezentowano też XVIII-wieczne dzieła historyczne m.in. *Historię Narodu Polskiego* Adama Naruszewicza (1733-1796), a także *Dwanaście wodzów polskich* Józefa Aleksandra Jabłonowskiego (1711-1777) oraz dzieła Gotfryda Lengnicha (1689-1774).

W publikacji zwrócono także uwagę, iż oprócz znajomości historii państwa, dziejów narodu, niezwykle ważna dla tworzenia więzi narodowej jest znajomość historii swojej rodziny. W opracowaniu zaprezentowano również kilka herbarzy rodów polskich autorstwa m.in. Bartosza Paprockiego (ok. 1543-1614), Wacława Potockiego (1621?-1696) oraz Kaspra Niesieckiego (1682-1744). W tej części publikacji między kronikami czy też herbarzami z danej epoki umieszczono pieczęcie władców polskich.

W drugiej części pracy „Gabinet Kartograficzny” zaprezentowano atlasy czy też dzieła o charakterze encyklopedycznym od XVI do XVIII w., w których zamieszczono mapy Polski, czy też wybranych ziem polskich. W rozdziale tym zaprezentowano m.in. dzieło Sebastiana Münstera (1488-1552), atlas Abrahama Orteliusa (1527-1598), mapy Gerarda de

Jode (1509-1591) czy też Guillaume le Vesseur de Beauplan (przed 1600-1663 lub 1685), a także Roberta Mordena (ok. 1650-1703).

Pozycja *Dziejów Polskich Pomniki* została opracowana starannie oraz według przemyślanego schematu, co sprawia, iż jest niezwykle czytelna. Publikacja prezentuje ponad 90 starodruków oraz mapy, a także odlewy pieczęci królewskich. W każdej z dwóch części pracy zastosowano ten sam model opisu dzieła tj. liczba porządkowa, imię nazwisko autora, pełny tytuł dzieł, miejsce rok wydania, oficyna wydawnicza, format, ilość stron, a także informacje o miedziorytach, drzeworytach czy też ilustracjach. Następnie autorka prezentowała dzieło, biorąc pod uwagę szeroki kontekst historyczny, podkreślając jego znaczenie, czy też zwracając uwagę czytelnika na interesujące fakty. W dalszej kolejności umieszczano przykładowe fotografie kart omawianego dzieła, co znacznie podnosi wartość prezentowanej publikacji. Ostatnie elementy opisu pozycji to informacja o proveniencji dzieła, oprawie, numerze inwentarzowym przyporządkowanym w Muzeum Narodowym w Krakowie, a także literatura, którą czytelnik może wykorzystać, jeżeli zechce poszerzyć wiedzę o prezentowanym dziele.

Niezwykle interesująca może być dla czytelnika szersza informacja, jaką zawiera każda z prezentowanych pozycji. W opisach tych autorka należycie podkreślała znacznie poszczególne kroniki, chociażby przedstawiając najstarsze kroniki autorstwa wspomnianego już Anonima zwanego Gallem (XI/XII w.) czy też Wincentego Kadłubka (ok. 1150-1160 do 1223) (str. 12-16) oraz niekiedy informowała o ciekawostkach związanych z daną publikacją. Z kolei w dziele Sebastiana Münstera *Cosmographiae uniuersalis* autorka zwróciła uwagę czytelnika, iż oprócz map Polski oraz Pomorza są tam zamieszczone niezwykle interesujące ilustracje m.in. smok wyłaniający się z pieczary pod Wawelem czy też myszy atakujące Popiela (str. 78). Wielka szkoda, iż podając literaturę do prezentowanego dzieła autora, nie pokusiła się o podanie najlepszej edycji danego źródła, co mogłoby być przydatne zwłaszcza dla młodych historyków.

Książkę Agnieszki Perzanowskiej *Dziejów Polskich Pomniki: kroniki i dziejopisarstwo w starodrukach z kolekcji Muzeum Narodowego w Krakowie* można z pełnym przekonaniem polecić studentom historii jako ważną i uzupełniającą pomoc naukową służącą uporządkowaniu wiedzy z zakresu dziejopisarstwa polskiego. Opracowanie to będzie również ważne i interesujące dla badaczy historii bibliotek, gdyż zaprezentowane zostały w nim najważniejsze dzieła służące poznaniu historii Polski, znajdujące się w jednej z najznakomitszych bibliotek XIX-wiecznego Krakowa stworzonej przez Emeryka Hutten-Czapskiego (1828-1896). Ten wybitny kolekcjoner i bibliofil w swojej ogromnej kolekcji zgromadził niezwykle cenny księgozbiór, a także m.in. grafiki, militaria oraz monety.

Katarzyna Paduch

Przemysław Urbańczyk, *Zanim Polska została Polską*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2015, ss. 443.

Odbiorcom publikacji poświęconych dziejom wczesnośredniowiecznej Słowiańszczyzny, zarówno historykom, jak i archeologom, postaci prof. Przemysława Urbańczyka przybliżyć nie ma potrzeby, zwłaszcza, gdy przypomnimy sobie o wydaniu cztery lata temu głośnej